

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

До захисту допущено
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   (ініціали, прізвище)
«____» _____ 2015 р.

Дипломна робота

освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему: «Фразеологізми фахових мов, їх особливості, функції та переклад у науково-технічних електронних текстах»

Виконав (-ла): студент (-ка) 5 курсу, групи ЛА-41с

Галутва Марія Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові)   (підпис)

Керівник доцент, канд. пед. наук. Коломієць С.С. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)   (підпис)

Консультант _____
(назва розділу)   (вчені ступінь та звання, прізвище, ініціали)   (підпис)

Рецензент доцент, канд. філол. наук Моїсєєва Н.О. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)   (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань

Студент _____
(підпис)

Київ – 2015 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»**

Факультет (інститут) лінгвістики
(повна назва)

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови
(повна назва)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст»

Напрямок підготовки 7.02030304 «Переклад»
(шифр і назва)

Спеціальність 7.02030304 «Переклад»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____
(прізвище ініціали) (підпис)

“ ___ ” _____ 20__ р.

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Галутві Марії Миколаївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Фразеологізми фахових мов, їх особливості, функції та переклад у науково-технічних електронних текстах»

керівник роботи доцент, канд. пед. наук. Коломієць С.С.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “ ___ ” _____ 20__ року № ___

2. Строк подання студентом роботи 30.04.2015

3. Вихідні дані до роботи: 3 розділи, 4 додатки, загальний обсяг роботи зі списком використаної літератури без додатків становить 88 сторінок. Розглянуто 1522 одиниці фразеологізмів фахових мов, з яких в галузі фізико-технічних наук – 594 одиниці, в галузі електронної комерції та інформаційних технологій – 335, рекламного та політичного дискурсу – 259 мовних одиниць, в галузі медицини – 107 фразеологізмів, юридичних наук та судочинства – 122 одиниці та в галузі економіки – 106 лексичних одиниць.

4. Перелік завдань, які потрібно розробити: дати пояснення поняттю фразеологізм, а також визначити його місце у мові; вивчити структурний фактор формування фразеологізмів; навести класифікації фразеологізмів за різними характеристиками в англійській та українській мовах; виявити ознаки і характеристики фахової мови, а також дослідити її лінгвостилістичні особливості; проаналізувати семантико-структурні особливості фразеологізмів у фаховій мові, а також їх реалізацію у мовленні; дослідити

методи та особливості перекладу фахових фразеологічних одиниць у наукових електронних тестах.

5. Перелік ілюстративного матеріалу

Діаграми та графіки кількісного співвідношення методів перекладу фразеологізмів фахових мов, кількісного співвідношення за тематичним аспектом та збереженням образності при перекладі.

6. Перелік публікацій

Міжнародна науково-практична конференція «Взаємодія одиниць мови й мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти». Тема доповіді: «Функціонування фразеологізмів у фахових мовах».

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	доцент, канд. пед. наук. Коломієць С.С.		
2	доцент, канд. пед. наук. Коломієць С.С.		
3	доцент, канд. пед. наук. Коломієць С.С.		

8. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Консультація з керівником щодо необхідної літератури та плану виконання роботи	Вересень	
2.	Пошук літературних джерел до першого розділу наукової роботи	Вересень-жовтень	
3.	Написання першого розділу	Жовтень	
4.	Пошук матеріалу для другої частини роботи	Жовтень	
5.	Написання другого розділу роботи	Листопад	
6.	Подання наукової роботи на перевірку	Листопад	
7.	Захист курсової роботи	Грудень	
8.	Пошук інформації до третього практичного розділу роботи та написання практичної частини	Січень-березень	
9.	Подання дипломної роботи на перевірку	Квітень	
10.	Подання готової підшитої дипломної роботи для затвердження	Квітень	

Студент _____ Галутва М.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник дипломної роботи _____ Коломієць С.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

В наш час розвитку науково-технологічних інновацій з'являється все більш нового, незвичного, а часом і несподіваного. Людина намагається пояснити виникнення і суть існування, а також необхідність більшості нововведень і перетворень. Термін «інновація» у багатьох асоціюється тільки з технологіями, електронними пристроями тощо. Тим не менш, це не є повністю вірним. Нововведення зараз стосуються не тільки сфери виробництва, а також соціального, духовного та інших сфер життя людства. Більш того, слід зазначити, що велику кількість оновлень в наш час зазнає наука, а зокрема її такий напрям як гуманітарні науки, а точніше лінгвістика. Варто зазначити той факт, що ця галузь стрімко переходить в новий етап формування і розвитку. Центральним об'єктом досліджень є особистість – людина, яку ще можна назвати мовленнєвою особистістю. Саме це і викликає великий інтерес щодо вивчення людини з точки зору мовлення, мови, їх взаємодії, а також з'ясування місця людини в мовному середовищі, яке постійно оновлюється і змінюється.

Необхідно зазначити, що цим питанням, окрім лінгвістики, психології, займається й така наука як фразеологія, а також її одиниці – фразеологізми. У сучасній лінгвістиці саме ця сфера привертає увагу багатьох науковців.

Темою нашої дипломної роботи є: «Фразеологізми фахової мови, їх особливості, функції та переклад у науково-технічних електронних текстах». Сьогодні ця тема досить суперечлива, оскільки внаслідок стрімкого розвитку різних галузей діяльності людини і оновлення лексики фахових мов, зокрема термінологічної фразеології є необхідність співставлення і вивчення опису таких лексичних одиниць у структурному, функціональному, когнітивному, денотативному, лінгвістичному та перекладознавчому аспектах, що й зумовлює **актуальність** цієї роботи.

Метою нашої дипломної роботи є вивчення категорії фахових фразеологізмів в електронних науково-технічних текстах в англійській мові через мовні реалізації та ідіоматичні вирази, а також порівняння характеристик даних лексичних одиниць в англійській і українській мовах у структурному,

функціональному, когнітивному, денотативному, лінгвістичному та перекладацькому аспектах.

Для досягнення встановленої мети необхідно виконати **наступні завдання:**

- дати пояснення поняттю фразеологізм, а також визначити його місце у мові;
- вивчити структурний фактор формування фразеологізмів;
- навести класифікації фразеологізмів за різними характеристиками в англійській та українській мовах;
- виявити ознаки і характеристики фахової мови, а також дослідити її лінгвостилістичні особливості;
- проаналізувати семантико-структурні особливості фразеологізмів у фаховій мові, а також їх реалізацію у мовленні;
- дослідити методи та особливості перекладу фахових фразеологічних одиниць у наукових електронних тестах.

Об'єктом дослідження є фаховий фразеологізм в англійських і українських науково-технічних електронних текстах.

Предметом дослідження є функціонування, особливості та способи перекладу фразеологічних та ідіоматичних одиниць фахових мов різних галузей і сфер життя людини в англійській та українській мовах.

Матеріалом для вивчення послуговували 1522 фахових фразеологізми англійської та української мов, які використовуються у мовах різних галузей, які були отримані в ході вилучення їх із тлумачних словників, термінологічних та фразеологічних словників англійської і української мов, а також іншої літератури.

В ході роботи були використані наступні **методи дослідження:** співставлення, компонентного аналізу, метод аналізу словникових одиниць, кількісне підрахування, метод графічного моделювання (таблиці, схеми).

Структура дипломної роботи: вступ, два розділи і їх підрозділи, висновки, список використаної літератури. У вступі наводяться завдання

роботи, визначення теоретичної і практичної значущості, осмислення актуальності дослідження, визначення мети та цілей.

В першому розділі надаються теоретичні положення, які є основою досліджень і вивчень. Також подається визначення поняття «фразеологізм» формулюються підходи до його вивчення, аналізуються класифікації, а також наводяться характеристики фразеологізму згідно структурного, денотативного та лінгвістичного рівня в мовній картині світу. Особлива увага приділяється походженню фразеологізмів та їх семантико-структурним особливостям.

В другому розділі наводиться інформація щодо характеристики та визначення терміну «фахова мова» її становлення, функціонування і відображення у системі мови. Також проводиться аналіз функціонування фразеологізмів у фахових мовах і досліджуються їхні особливості.

У висновках підсумовується вся оброблена, проаналізована і вивчена інформація, а також знаходиться список використаних літературних джерел відповідної тематики.

В роботі наведено таблиці з ознаками фразеологічних одиниць у фахових мовах і прикладами. Крім того, схематично проілюстровані особливості і характеристики фразеологізмів.

В третьому розділі проводиться дослідження фахових фразеологізмів електронних текстів у галузі фізико-технічних наук, інформаційних технологій та електронної комерції, медицини, економіки, судочинства та політичного і рекламного дискурсу. Окрім цього надається характеристика поняття електронного тексту та особливостей перекладу фразеологізмів фахових мов. Також розглядаються особливості перекладу лексичних одиниць за тематичним, структурним аспектом та збереженням образності при перекладі.

В додатках схематично наводиться кількісне співвідношення методів перекладу фразеологізмів фахових мов, розподіл досліджуваних лексичних одиниць за тематичним аспектом та кількісний аналіз збереження образності фразеологічних термінів в процесі перекладу англійських виразів українською мовою.

SUMMARY

Phraseology is a branch of lexicology studying phraseological units, in foreign and native linguistics. Phraseological units differ from free word-groups semantically and structurally. This lexeme can be defined as a word group with a fixed lexical composition and grammatical structure. Its meaning is generally figurative and cannot be derived from the meaning of the phraseological unit's component parts

Phraseological units are characterized by structural invariability, since no word can be substituted for any component of a phraseological unit without destroying its sense. Unlike a word, a phraseological unit can be divided into separately structured elements and transformed syntactically. There is known several main functions of these lexemes, they are: nominative, estimative, expressive and pragmatic.

There are different approaches how to categorize phraseologisms such as stylistic, structural, genetic, functional. The basic classification was made by V.V.Vinogradov. In accordance to it phraseological units are classified by the semantic principle, namely by the degree of motivation of meaning, that is the relationship between the meaning of the whole unit and the meaning of its components. Three groups are distinguished: phraseological fusions, phraseological unities and phraseological combinations.

Functioning of phraseological units in Language for Specific Purposes that intends to describe a variety of one or more languages used by experts within a particular subject field has been investigated. The discipline that deals with LSP dictionaries is usually called specialised lexicography and is a branch of lexicography is called as instigation, sublanguage or language for specifications, which is applied approach to second or foreign language teaching and training that addresses immediate and very specific needs of learners who need that language as a tool in their education, training or job. Terms of LSP can be divided in terms for definite field, inter-branch units, professionalisms and professional jargonisms. These units of speech can also function as set expression but they are deprived of expressiveness, figurativeness and has specific meaning. The main functions of phraseological units

in languages for special purposes are communicational and pragmatic and nominative.

It is important to mention that due to emerging and functioning terminological phraseological units promote and facilitate professional communication in different fields of science and technology.

There are a number of difficulties in translation of concepts, that is why it is important to know not only grammar and have rich vocabulary, but also understand national and cultural peculiarities.

During translation of phraseological units in Language for Specific Purposes it is better to use the functional analogues or equivalents if they exist in the target language. If there is a lack of them, the translator can resort to the means of expressions in a translated text, all necessary characteristics of deviation from literature standard.

In case of the analogues semantic absence in the target language, the translator can also use the method of notional concord, as well as transcreation, loan and descriptive translation and also phraseological analogs. It is more important for a translator to provide the stylistic adequacy of the whole text, instead of keeping the correct order of stylistic devices in the literature sources.

If only the translation method is chosen right, based on the detailed analysis of author's stylistic approaches and it is compared with possible methods in the target language, the translator can ease and reduce that degree of effect, which influences a native speaker during reading the original text.

ЗМІСТ	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФРАЗЕОЛОГІЗМ ЯК ОСОБЛИВА СКЛАДОВА МОВИ	7
1.1. Нові аспекти у вивченні фразеології	7
1.2. Підходи до визначення фразеологізмів і їх функціональні особливості	10
1.3. Класифікація фразеологізмів в англійській і українській мовах	14
1.4. Семантично-структурні особливості фразеологізмів	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	26
РОЗДІЛ 2. ФАХОВА МОВА ЯК ОСОБЛИВИЙ ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ І ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ	28
2.1. Поняття і особливості фахової мови	28
2.2. Фахова мова як об'єкт лінгвістичних і перекладознавчих досліджень	32
2.3. Фразеологічні одиниці у фахових мовах	37
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	45
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННОГО ТЕКСТУ ТА АНАЛІЗ МЕТОДІВ І ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ФАХОВИХ МОВ В ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАННЯХ	47
3.1. Поняття та характеристика електронних текстів	47
3.2. Особливості перекладу фразеологізмів фахових мов в електронних текстах	51
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	71
ВИСНОВКИ	74
SUMMARY	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	80
ДОДАТОК 1. Переклад фразеологізмів фахових мов за тематичним аспектом	89
ДОДАТОК 2. Кількісне співвідношення методів перекладу фразеологічних одиниць фахових мов	263

ДОДАТОК 3. Кількісне співвідношення фразеологізмів фахових мов за тематичним аспектом 264

ДОДАТОК 4. Кількісне співвідношення фразеологічних одиниць фахових мов за аспектом збереження образності 265